

(НИН, 09.04.2009)

Тешко да неку актуелну владу, било где, као озбиљну може да препоручи јавно признање државног секретара како никад није чуо за једног од највећих мислилаца друге половине XX века. Можда је млади чиновник пропустио те часове, јер је баш тад утврђивао да су Милошевић и компанија „пукли“, али ово незнање показује да се у тој институцији – која би, ваљда, морала да буде и натпросечно обавештена – не читају ни озбиљне новине на било ком светском језику: јер Џон Мајнард Кејнз је у текстовима о светској кризи – а таквих је данас тушта и тма – присутан отприлике колико Роналдо на спортским странама.

Добро, неће Земља стати зато што неко није чуо за Енглеза који је „спасао капитализам“ – биће света и после капитализма – али оне, код којих за Србију дела млађани државни секретар, ми смо овластили да нас спасавају од пропасти баш у кризи која се може поредити пре свега с енигмом коју је Кејнз решио. Један од најзначајнијих живих историчара Пол Кенеди тврди ових дана у „Фајненшел тајмсу“ да је за разумевање хаоса у коме смо се нашли неопходно изучавати Адама Смита, Карла Маркса, Кејнза и Јозефа Шумпетера. Мудри, од историје, ипак, понешто уче. Било је криза, али било је и решења.

„У историји људског рода ја (Мартин Бубер 1878-1965, прим. аут.) правим разлику између оних епоха у којима човек има кућу и епоха у којима нема кућу. У првим – човек живи у свету онако како се живи у кући, у другим епохама – живи у свету као на слободном широком пољу, и понекад чак недостају четири кочића потребна за постављање шатора.“

Нема ни трунке сумње, ево и нас на историјском широком пољу, а све је више бића и без она четири кочића. А до куће се одувек стизало преко највећих искушења и уз свеукупни напор друштва. Сам друштвени напор почиње онако како је описао (1845)

један други филозоф: „Да се у периоду што претходи значајним променама појављују људи који су – слично извесним птицама које својим гласом наговештавају приближавање кише – способни да предвиде друштвену буру која се спрема” (С. Кјеркегор). Такви свакако не успевају у резерватима политичких партија. У данашњем српском друштву те „птице ругалице” држе се далеко од мејнстрим јавности. Ни на сто оних – који не могу чудом да се начуде зашто је важан тај Џ.М. Кејнз, а није члан ни Демократске ни Српске радикалне странке, нити је близак „Делти”, нити пије кафу с Петром Матићем – дакле, ни на сто таквих не може да се појави неки „људи смарач” коме су књиге помутиле разум. Тако ће у данашњој Србији уместо оних који слуте буру, и које као ружан сан прогони искрена посвећеност некој идеји, неупоредиво пожељнији бити они „паметни људи” који знају да „продају идеју за вечеру”. (А веру је „блам” и помињати!)

Неће „паметан човек” у данашњој Србији „на путу за бољи живот” да загледа „тамну страну” актуелних европских догађања. Ни прошлих, ни садашњих. Чему, кад нам је „бели шенген” надокхват руке? И чему узимати за озбиљно чињеницу да живимо у „критичном периоду историје... кад стари поредак траје само привидно, а нови се није појавио”, кад ће колико сутра она три-четири министарства свим силама концентрисана на визе за у Европу и производњу „пунта”, спустити рај у земљу Србију?

И ко би куповао та узнемирујућа знања? Шта ће нама „критички поглед на капитализам” који би сејао неспокој у народ? А једва смо се дочепали и оваквог капитализма. Па то би само могло да значи једно: повратак у мрачне деведесете! Таман се једна инстант-елита на алфаветско-либералистичким курсевима USAID и IREX приучила либерализму и сад се очекује да они поверују како ће завршити исто као и они апологетски зналци самоуправне проблематике и принципа несврстане политике. Ма, дајте! Па, нећемо ваљда опет тражити по таванима Капитал и Положај радничке класе у Енглеској?

„Куда иде свет? Говорећи искрено, ја не знам, и мислим да то превазилази умове свих нас”, писао је Алексис Токвил бурне 1850. „Једино је познато да се стари свет завршава. Како ће изгледати нови? Чак ни највећи умови нашег времена нису у стању да то кажу, исто онако као што умови античких људи нису могли предвидети пропаст ропства, долазак хришћанског света, најезду варвара – све оне велике догађаје што су изменили лице земље.” Лепо звучи, али неће се наши државотворци и њихова приручна партијама одана интелигенција дати завести халуцинантним цитатима. Опште је познато да је ово XXI век. Прогрес је наш пут! I ту нема колебања. Кризу ће да реши наш Обама, а ми ћемо да сачекамо сигнал „за пролазак опште опасности”, изаћи из својих склоништа, јавити се на шалтер код ММФ-а и наставити да мењамо моделе мобилних телефона и марке вода за пиће. А тај старомодни симпатични Токвил! Зар

једном засвагда нисмо утврдили да модерном друштву требају менаџери који „знају све”, а не филозофи који „не знају ништа”? Кад је и овај Јирген Хабермас који као излаз из кризе види Велику дискусију – перманентну глобалну размену мишљења у којој ће интелектуалци „отворити мозгове”, слушати, пратити догађаје – кад је тај човек добио бонус за своје дело које се изражава у шестоцифреним сумама? Не, нећемо ми у наш тешком муком очишћени простор пуштати крештаве и сумњиве „птице ругалице”. Нека иду по оронулим домовима културе по српским варошима, нека их пуштају између турбо-фолк хитова на локалним радијима. Јесте Исус из Назарета почео да проповеда по маслињацима и буџацима а број оних који су му поверовали отпрве није прелазео туце. I сви бејаху припрост свет грубих руку. После су расли као поплава. Било је грешака у историји, у друштвима која нису „отвореног ума”. Али, наши државотворци „знају” да је то време једном заувек иза нас. Данас дилеме нема: Ми идемо у Европу. Чак и кад се Европа враћа старим узорима и до јуче затрпаним знањима. Чак и кад Европа разуме да су промене које носи криза далекосежне, неповратне и носе неко – другачије друштво. Ни „највећи европски умови нашег времена” не знају какво. Ми се нећемо дати поколебати.

Али, ма шта неко мислио, извесно је, Велика криза тражи људе који ће испунити – тешке задатке које им поставља друштво. Тражиће лидере који ће знати, учити а и „осећати” као оне птице – одакле стиже бура и шта је излаз из тунела. „То је стара прича која се стално понавља; људска природа је тако створена. Нико не служи другоме добровољно; али ако зна да тиме служи самом себи, чини то радо.” Није Кејнз. Гете.